

statu, quia nemo consiliis ligatur, addit: *Quamvis raro fiat ut homines præcepta strenue compleant, quin quodammodo supererogent, et misceantur consiliis.*

13. *Tertium pronuntiatum.* — *Unde probatur primo.* — *Secundo.* — Dico tertio: quando regula religionis ad nullum peccatum obligat, sed tantum ad poenam, non peccat mortaliter religiosus per se et ex vi objecti, qui habet animum non servandi quamcumque regulam, dummodo paratus sit ad sustinendam poenam. Probatur primo ex rationibus factis, quia in objecto illius actus non est materia contraria alicui voto vel præcepto. Secundo, quia ille vult subiacere regulæ eo modo quo ipsa lata est; quia illa solum ordinat ut hoc vel illud religiosus faciat, aut poenæ subiaceat; ille autem vult non facere quod ordinatum est, cum suo discrimine; ergo sufficienter subicitur regulæ, saltem quoad finem non lædendi conscientiam, esto imperfectissimus sit. Unde si quis vellet ita esse liber a iugo regulæ, ut paratus non esset sustinere poenam, quantumcumque Prælati eam præciperet, vel ei resistere si necesse sit, ille sine dubio esset in malo statu, et peccaret mortaliter, tum quia habet dispositionem directe contrariam voto obedientiæ; tum etiam quia resistit regulæ, non tantum ut mera lex poenalis est, sed etiam ut resolvitur in obligationem conscientiæ ex suo genere gravem, scilicet, non resistendi Prælati jure suo utenti, et observationem regulæ procuranti. At vero si quis sit ita remissus, ut secum statuat non servare regulam quoties occulte potuerit, vel aliter poenam vitare, vel certe quoties majus onus senserit in servanda regula quam in sustinenda poenitentia, non apparet in hoc actu malitia mortalis ex objecto. Maxime si alias proponat non peccare etiam venialiter, dum regulam non exequitur, sed in aliis actibus honestis sibi suavioribus se exercere.

14. *An obligatus ad solam poenam regulæ peccet in proposito non servandi regulam, statuendo tamen subire poenam.* — *Opinio censens esse veniale.* — Sed quæres an in eo actu sit saltem culpa venialis, nam ex dictis videtur sequi nullam esse. Nam in objecto illius actus ita circumscripti et limitati non est intrinseca malitia, etiam venialis, nec prohibitio in conscientia etiam sub veniali; ergo neque actus ipse per se culpabilis est venialiter. Dicunt aliqui, illud esse peccatum veniale, quia oritur ex proposito non operandi quod melius est, quod habet intrinsecam deordinationem, quia,

licet in particulari non facere quod melius est, non semper sit peccatum, tamen generatim proponere in actionibus vitæ non facere quod melius est, videtur esse intrinsece peccatum; quia est ponere obicem Spiritui Sancto et gratiæ Dei, quod sensit Cajet., 2. 2, q. 186, art. 2, non solum de religiosis, sed etiam de quibuscumque. Declarat autem non esse peccatum mortale, sed veniale tantum, quia in rigore non excludit dilectionem Dei super omnia. At vero religiosus volens illo modo non servare regulam, vult non operari quod melius est; quia licet regula non obliget ad culpam, servare illam melius est. Sed hoc non obstat quominus ille actus possit a veniali culpa ex vi objecti excusari. Primo, quia resistere gratiæ Spiritus Sancti vocanti ad meliora non videtur esse peccatum, si alias sit propositum obsequendi illi in necessariis; quia Spiritus Sanctus, vocando ad opus consilii, non ponit præceptum sequendi vocationem. Et ideo Christus ad perfectionem vocabat illis verbis: *Qui vult venire post me, vel, si vis perfectus esse.* Dices: licet non teneamur obedire huic gratiæ, tenemur tamen non ponere illi quasi antecedentem obicem; per illud autem propositum ponitur obex Spiritui Sancto, ne nos vocet ad meliora.

15. *Ostenditur multipliciter nec veniale esse ex se dictum propositum.* — *Primo.* — *Secundo.* — *Tertio.* — *Quarto.* — *Quinto.* — Sed contra, quia nec de hoc potest ostendi tale præceptum, cum totum hoc pertineat ad bona supererogationis. Item alias peccaret, qui deliberato animo statuit non esse religiosus, quia poneret obicem antecedentem vocationi divini. Præterea revera ille non est obex, quia Spiritus Sanctus vocat ad mutandum illud propositum, et sæpe efficaciter id operatur. Accedit præterea quod religiosus, de quo agimus, non vult semper resistere divini gratiæ et vocationi, sed solum vult vivere suaviter (ut sic dicam) secundum suum statum, per quod non excludit quin, si a Deo fortius tangatur, mutaturus sit propositum. Præterea non vult nunquam operari quod melius est, vel nunquam servare regulam, sed vult non semper esse addictus regulæ, vel perfectioribus consiliis; quæ duo valde diversa sunt, sicut contraria vel contradictoria, et multo magis inordinatum est velle semper transgredi regulam, quam velle non semper et in omnibus servare regulam. Et si moraliter loquamur, inveniri non potest religiosus ita rectus in substantialibus seu necessariis ut illæsa illa

servare statuat, qui in reliquis sit ita remissus, ut intendat nullam omnino regulam servare, aut semper in omnibus transgredi; quod vix contingere potest sine contemptu, ut infra declarabo. Potest autem facile inveniri religiosus ita remissus, ut, contentus necessariis, nolit de aliis esse sollicitus, et ideo statuat non semper regulam servare, sed quando disciplina ipsa et ordo religiosus necessitate quadam morali compulerit, vel quando sine gravamine et difficultate fieri possit. Denique cum hoc proposito etiam stat, quod talis religiosus velit in aliquibus actibus vel secundum regulam, vel ultra illam multa opera supererogationis et meliora facere. Et ad minimum cum illa vitæ relaxatione stat, ut velit intensius et frequentius amare Deum quam teneatur: quod etiam pertinet ad opera consiliorum, et vix omitti potest ab eo qui efficaciter statuit Dei amorem super omnia, ut notavit Angustus, in suis Moralibus, c. 8, § *Diversorum finium*, concl. 1. Igitur in illa intentione per se et ex vi objecti nullum peccatum committi videtur.

16. *Quartum pronuntiatum bimembre.* — *Ostenditur prius membrum.* — Dico quarto: ubi regula obligat ad venialem culpam, et non ad mortalem, grave peccatum veniale est proponere frangere illam, si occasio tulerit; tamen, secluso periculo gravioris lapsus et contemptu, non est peccatum mortale. Prior pars evidens est ex suppositione talis regulæ, quia in particulari transgredi illam est peccatum veniale; ergo et id proponere; ergo gravius est confuse et indefinite id intendere, quia in illo objecto major malitia includitur quam in qualibet particulari transgressione. Imo (ut supra dicebam), dubitari potest an illa malitia sit una vel multiplex, quia videntur ibi esse tot malitiæ quot sunt regulæ diversarum virtutum; quia omnium transgressio implicite ibi continetur et admittitur: quod satis esse videtur ad omnium malitias contrahendas, quod fortasse ita est. Facile tamen defendi potest esse unam tantum contra generalem rationem obediendi legi. Sicut enim observationes omnium regularum conveniunt in hac generali ratione, ita transgressio regulæ, ut sic, præcise opponitur illi generali rationi, et quando intentio voluntatis in eam præcise tendit, ab illa sumit unam specificam malitiam, ut latius in 1. 2 explicatur.

17. *Ostenditur posterius.* — Et nihilominus (ut secundam partem probemus) in proposito illa malitia non erit mortalis, quia omnes

transgressiones, quæ sub illa generica convenientia apprehenduntur, veniales tantum sunt, et secundum proprias rationes non concurrunt proprie ad unam materiam gravis peccati componendam, sicut concurrunt plura furta levia, sed solum concurrunt secundum rationem communem, in qua conveniunt, quæ censetur gravius objectum, quia in potentia et confuse includit specificas malitias; hæc autem gravitas nunquam potest esse tanta ut constituat peccatum mortale. Confirmatur, nam hæc ratio in homine seculari non est peccatum mortale, cum proposito servandi omnia rigorosa præcepta, habere animum non cavendi venialia, vel facile committendi illa, prout sese obtulerit occasio, secluso tamen periculo gravioris lapsus, et contemptu, in quo omnes fere conveniunt, ut ex 1. 2, quæst. 88, constat; ergo idem est cum proportione de religioso in dicto casu, quia omnes obligationes ejus ex regula non excedunt peccatum veniale, vel, si quæ sunt majores, supponimus illum habere propositum servandi eas; est ergo eadem proportio.

18. *Exponitur limitatio, nisi detur periculum incidendi in mortale.* — Prior vero limitatio hujus posterioris partis de exclusionem periculi gravioris lapsus, fundatur in illo principio, quod in moralibus exponere se periculo peccandi est peccatum; nam qui amat periculum peribit in illo; peccatum autem veniale est dispositio ad mortale, ut ait D. Thom., citato loco, et magis explicat 1. 2, quæst. 88, art. 3, dicens veniale ex sola levitate materiæ, vel ex defectu sufficientis deliberationis, directe disponere ad mortale circa eandem materiam; peccatum autem veniale ex genere indirecte saltem et removendo prohibens disponit ad mortale peccatum. Si ergo supponatur regula obligans sub veniali, intentio frangendi illam est virtualis intentio se disponendi ad graviorem lapsum, non tantum remote, sed etiam proxime; quia, licet unum vel aliud veniale sit tantum dispositio remota, tamen frequentia illorum, et præsertim cum deliberatione negligendi illa, facile esse potest proxima dispositio ad mortale. Sed circa hanc partem advertere oportet, raro aut nunquam peccari mortaliter ob hujusmodi periculum, nisi in particulari materia et specie peccati mortalis illud periculum versetur, et aliqua certa ratione et experimento constet ex remisso modo vivendi in observatione talis regulæ, vel in vitandis talibus culpis levioribus sequi illud periculum; quia alias non est

occasio proxima, sed remota, quæ non sufficit ad specialem culpam mortalem ex illo titulo; et ideo existimo raro contingere, ut illa remissio animi in servandis regulis levioribus, etiam directe voluntaria, sit ex hoc solo titulo peccatum mortale; quia illa negligentia, per se loquendo, tantum est dispositio remota, nisi accedant aliquæ particulares circumstantiæ quæ in aliqua materia consumment occasionem proximam.

19. *Exponitur altera limitatio: nisi interveniat contemptus.* — *Sententia D. Thomæ attributa, quando interveniat contemptus in proposito frangendi regulam.* — *Expenditur hæc sententia.* — Altera limitatio, quæ erat de contemptu, petit alteram partem superius propositam in num. 10, ex qua pendet maxime intelligentia opinionis D. Thomæ; quia ipse plane intelligit non peccari mortaliter in illa remissione animi circa intentionem servandi regulam, nisi perveniatur ad contemptum. Primum ergo difficile est explicare quis sit iste contemptus; et deinde an semper sit peccatum mortale, et ob quam causam. Dicunt ergo aliqui, ipsam intentionem vel propositum non servandi regulam, eo ipso esse contemptum, quamvis nullam aliam circumstantiam habeat. Quod significare videtur D. Thomas, dict. q. 186, art. 9, ad 9, cum ait: *Tunc committit aliquis, vel transgreditur ex contemptu, quando voluntas ejus renuit subjici ordinationi legis vel regulæ; ergo contemnere est renuere subjici regulæ: renuere autem subjici nihil aliud esse videtur quam nolle servare regulam.* Sed hoc si intelligatur de contemptu, qui sit mortale peccatum, non potest esse verum, nisi in illo objecto includatur aliqua subjectio, ad quam homo teneatur sub mortali. Quod manifeste convincitur rationibus supra factis, quia propositum non subjiciendi se regulæ in his quæ graviter non obligant, neque ex objecto, neque ex voto aliquo, aut ex speciali prohibitione habet malitiam mortalem. Dico autem: Nisi in objecto includatur subjectio gravis, seu in re gravi; quia, ut supra, num. 13, dicebam, si qui proponeret non subdi regulæ, etiam resistendo superiori volenti ipsum cogere, vel juste punire, in malo statu esset, ac mortaliter peccaret. Et fortasse hæc totum includit D. Thomas, et ita erit facilis et clara ejus sententia. Nec immerito potest dici talis actus verus contemptus tam regulæ quam Prælati; nam, ut Bernardus ait, de Præcepto et dispensatione, cap. 12: *Contemptus tumor superbiæ est; superbia*

autem maxime repugnat huic subjectio, juxta doctrinam ejusdem D. Thomæ 2. 2, q. 162, art. 5 et 6. At vero si religiosus semper retineat intentionem servandi omnia necessaria ex voto vel præcepto, et subjiciendi se Prælato et religiosæ disciplinæ, non potest dici contemnere saltem graviter, etiamsi habeat intentionem non servandi regulam in reliquis. Atque ita sentit etiam Cajetanus, dict. q. 186, art. 2.

20. *Distinctio Cajetani circa proxime dicta.* — *Quando verum sit primum distinctionis membrum.* — Addit vero ibidem Cajetanus illud propositum ex objecto quasi materiali esse contemptum levem, qui non excedit venialem culpam; quia est contemptus spiritualis perfectionis, non vero est contemptus Dei; ex objecto autem formali fieri peccatum mortale: *Ut si quis (inquit) refugit subjici divinis consiliis ut consiliis, et profectui charitatis, ut perfectiori vie.* Ratio ejus est, quia contemptus Dei est peccatum mortale, ex Div. Thomæ, quæst. 15, de Veritate, articulo quinto; sed tunc intervenit contemptus Dei, quia nolle subjici divinæ regulæ, est contemnere Deum; ergo. Sed utraque pars indiget majori explicatione. Prior enim erit quidem vera, si regula obliget sub veniali culpa, alioqui si ad nullam culpam obliget, vel si sint tantum consilia, de quibus magis ibi Cajetanus loquitur, non video quomodo ex objecto materiali ille actus sit peccatum veniale, cum in objecto nulla malitia sit; erit ergo indifferens actus ex sua specie. Cujus etiam signum est, quia potest honestari ex fine. Unde etiam ex vi materialis objecti non necessario includitur contemptus in illo actu; quia semper contemptus boni actus et perfecti inordinationem dicit. Tunc ergo dici poterit aliqualis contemptus, quando quis ex sola incuria et remissione animi sine ullo justo titulo negligit illa opera per directam intentionem; et ita sine dubio locutus est Cajetanus; et tunc verum est talem actum non excusari a culpa veniali.

21. *Arguitur contra secundum membrum ejusdem distinctionis.* — In altera vero parte vix potest intelligi quid sit velle transgredi consilia, ut consilia Dei sunt; aut nolle profectum charitatis, ut perfectior via est. Nam si sit sensus reduplicativus, seu causalis, scilicet nolle sequi consilia, quia consilia Dei sunt, et nolle profectum charitatis, quia perfectior via est, hic posterior actus videtur impossibilis, quia perinde est ac nolle bonum quia bonum, vel

quia melius est; quod tam repugnat, quam velle malum quia malum est. Prior autem actus licet non sit impossibilis, est tamen adeo rarus et extraordinarius, ut vix credibile sit propter illum solum toties repeti a Doctoribus esse peccatum mortale transgredi regulam vel legem ex contemptu. Imo ille actus non videtur posse oriri nisi aut ex errore aliquo in fide, contemnendo consilia Dei tanquam minus bona seu vera; vel ex odio Dei, nolendo sequi consilium ejus in despectum illius; qui modus operandi magis videtur esse damnati hominis quam viatoris. Quod si hic non est sensus, vix intelligitur quid sit renuere subdi consiliis, ut consilia Dei sunt, nam, seclusa dicta causalitate in consilio ut consilio, solum manet id in quo distinguitur a præcepto, scilicet quod non imponit necessitatem. Hoc autem sensu nolle subdi consiliis, ut consilia Dei sunt, non auget, sed extenuat inordinationem, nam inde habet actus ille, ut non sit intrinsece et per se malus; quia non est de objecto prohibito, sed solum consilio repugnante. Sicut qui vult committere peccatum aliquod quia veniale est, sumpta causali in dicto sensu, non aggravat culpam; imo directe præservat, ne peccatum illud mortale sit.

22. *Decisio auctoris quoad contemptum consiliorum Dei, ut Dei sunt, vix contingentem.* — *De alio duplici modo contemptus magis contingentis.* — *Expenditur prior modus, ejusque causæ.* — Ad hanc difficultatem fateor transgredi consilia ex contemptu non posse esse peccatum mortale, nisi vel supposito errore in intellectu prave sentiente de consiliis divinis, vel tam pravo affectu in voluntate, ut velit Deum ipsum spernere, aut res divinas seu gratiam ipsam pro nihilo habere. Unde si tantum in hoc sensu dicitur religiosus peccare mortaliter transgrediendo regulam ex contemptu, verum et facile erit: parum autem ad proximam deservit, quia vel nullus est religiosus ita prave affectus circa Deum et res divinas, vel si quis est, ille non solum intendet regulam transgredi quoad consilia seu simplices ordinationes, sed etiam quoad rigorosa præcepta et vota. Alio autem modo potest intelligi contemptus in religioso, vel respectu Prælati seu religionis, vel respectu ipsius regulæ. De priori videtur maxime loqui Bernardus, dict. lib. de Præcepto et dispensatione. Nam, c. 12, distinguit mandatum a mandante, et gravitatem præcipuam constituit in contemptu mandantis. Eritque hic actus, si quis nolit obedire Prælato, ut ostendat se illum pro nihilo du-

cere, quæ intentio sine dubio est peccatum mortale ex genere suo. Et simile esset si quis, ex odio aut ira contra suam religionem vel personas ejus, intenderet quasi conculcare vel profanare regulam; nam tunc transgressio minimæ regulæ, hac intentione facta, esset peccatum mortale. Et hic modus operandi rarus etiam est, non tamen tam insolitus sicut præcedens.

23. *Expenditur posterior, et ejus causæ aperiuntur.* — Respectu vero regulæ posset esse proprius contemptus, si quis formaliter eam despiceret tanquam minus utilem ad suam perfectionem, et ob eam rem illam transgrediretur. In quo modo operandi non videtur necessario misceri error contra fidem, sicut de contemptu consiliorum dicebamus; quia, licet regula sit approbata, solum inde habetur, et non continere aliquid contra bonos mores, et ex se continere viam aliquam ad perfectionem utilem; non tamen inde sequitur vel cuicumque personæ in individuo fore utilem, quia potest aliquis habere naturam illi repugnantem; nec sequitur esse utiliore alii regulis vel mediis ad perfectionem; ergo si religiosus concipiat contemptum suæ regulæ, vel solum comparatione suæ personæ, vel solum per comparationem ad alia media, quæ ipse sibi excogitat, et credit sibi fore utiliora, non se opponit approbationi Pontificis, nec directe errat in doctrina fidei ex vi illius contemptus. Neque etiam ex affectu odii aut vindictæ, aut alio simili videtur esse in illo actu, per se loquendo, malitia gravis; et ideo in transgressione regulæ ex hujusmodi contemptu non apparet malitia mortalis ex illa circumstantia, si aliunde non sit. Esse tamen potest magnum periculum illusionis et deceptionis, prout Sancti passim advertunt. Unde Rich. de S. Victore, cap. 9, super Cantica: *Vigiliæ (inquit) et orationes sunt tibi inutilis, si singularitatem quamdam in his teneas, per quam communia, et ad que magis teneris omittas.* Et Cassianus, lib. 11 de Institut., c. 18: *Quidquid (ait) in conversatione fratrum minime communis usus recipit, vel exercet, omni studio, ut jactantiæ deditum declinemus, etc.;* et D. Augustinus, serm. 15 de Verbis Apostoli: *Melius (inquit) claudus in via quam cursor præter viam.* Quæ sententia licet de apostatis ab Augustino dicta sit, optime in præsentem accommodatur; nam modus quidam apostasiæ est communem relinquere regulam propter propriam adinventionem. Aliquando etiam oriri posset ex nimia præsumptione et super-